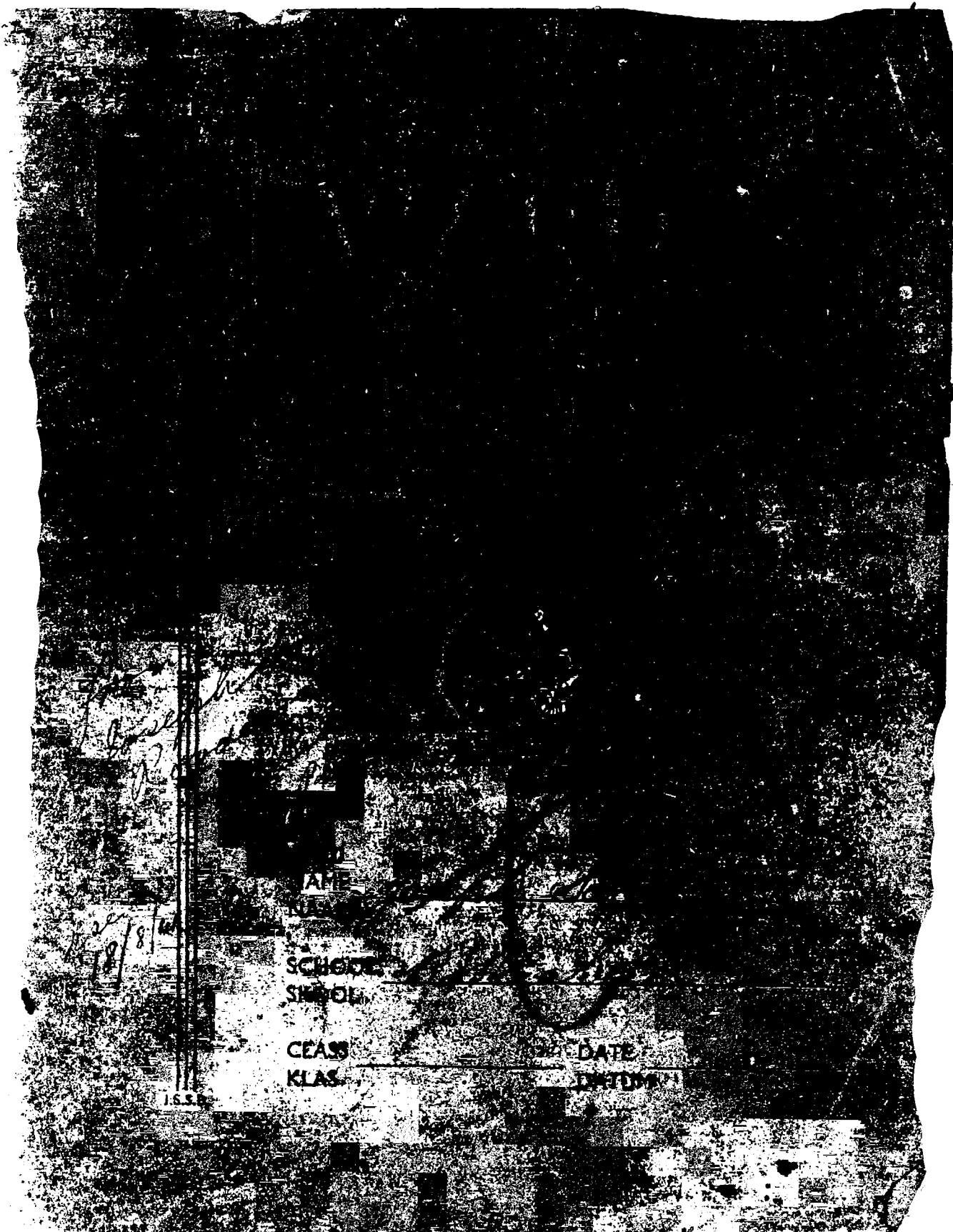

502*

1

1-25*

(indexed)

Joseph Somo

502*
pp 1-25

History of Moleteu
K39/74

7 1/2 p. (19) (157)

Dikōrō tša Bakwēna xo ba tša Bahlabōxa

502

502

Mmolede a re o tseba Bakwēna
 xe ba dula tšhōkō tšhōkō
 ya mo xo a xulwēxo Pretoria
 lehono. Komme xe re lebelēla
 xe bona xo re Bakwēna ba
 pele e tšhele se tšhōkō
 se tše tšhele Bakwēna ba lehono
 e leyo Bakwēna by Mmakos
 Bakwēna ba sa bitšwaxo
 Bakwēna. Byale kōro ye xo e
 sa tšhele ka leina la Bakwēna
 e tšhele ka leina la
 Moleteu. Byale a re tšhōkō
 se tšhōkō se xo tšhele ka mo
 se sepe tšhele ka tšhele na.
 Ke re lebelēla xe tšhele xe
 Bakwēna ba dula tšhōkō.
 Komme ba tšhele tšhōkō ba
 baša ke kōro Manamela
 wa pele ba ya ba dula

Ka-Mokopane, e le xo ditshabeng
 tša Mokopane, mo ba xo
 bitšaxō Morēsetšane.
 # Xōna -ba dutši ka xo-re
 noka e tlētšē, ya ba sita xo
 nyōxa. Xomme ba re noka yē
 e re sita xo nyōxa, re na
 re le xō Bakwēna; Byale
 ba bitšā noka yē Moxalakhwena
 Ka xobane e xana ba kwena
 ba nyōxa ba ba le xō ba ana
 kwēna, le xo na e swanētšē
 xo ba le dikwēna. Byale ba
 re leina le la moka-ya
 Moxalakhwena le tšwa xo
 bōna. Ke mo ba dutšexo
 xōna sebaka se setšelele.
 Kxosi Manamela a tšā
 tšē tšwala morwa nthse ya
 a bitšuxo Manamela,
 xomme ka moraxo a bitšuxo
 morwa a mmitša Molotoe le xo

Ka Mokopane, e lero ditshabeng
 tša Mokopane, mo ba xo
 bitšaxo Mosetsane.
 * Xona ba dutši ka xo re
 noka e tlhōš, ya ba šita xo
 nyōxa. Xomma ba re noka ye
 e re šita xo nyōxa, re na
 re be xo Bakwēna; Byale
 ba bitšā noka ye Motšakwena
 Ka xobane e xana ba kwena
 ba nyōxa ba ba be xo ba ana
 kwēna, le xo na e swanetše
 xo ba le ditkwēna. Byale ba
 re leina le la noka ya
 Moxalokwena le tiwa xo
 bona. Ke mo ba dutšexo
 xona sebaka se setele le
 Kroši Manamela a tšā
 tše tšwala morwa nthse ya
 a bitšwa xo Manamela,
 xomme ka moraxo a bēlwa
 morwa a mmitsa Molotoš le

yo monyana xo Manamela e
 fela ke bana ba moradi.
 Xomme ka moraxo ba Kxona
 xo nyaxa noka ya Maxalakhwena
 e fela mokhalabye Manamela
 a seke a tlofetse, xomme
 ba ya ba chula Maxeng ya
 Malechhe le xo Kxaufri le
 Xa-ha ka, mo maxeng ye xo
 be xo se na motko mo xo
 yona Ba-axa motse wa
 bona thabeng ye e bitwisa
 Boete, bona ba xa bita
 Xa-Manamela e le xo leina
 le le tsebe xam le le hono.
 Ka lebaka leo e be e le
 sethata se se xole sa xo
 tswa Kxolake. Ke mo
 mokhalabye Manamela a
 hwile xo axa jala barwa ba
 xaxwe ba ha bedi e le xo
 Manamela le Moloto.

Komme Manamela wa bobedi a
 buša lexatong la Manamela wa
 pele Komme yena a ve a buša
 a bitša pitšo ye xōlo ya rethšaba
 Komme xe pitšo e kxobokane
 ba ve kē xe kxōi Manamela
 wa pele a ve byale mokxatolge
 a huile, batho kamoka le
 tseba xore kxōi e swanetwe
 xo to e lobya, xomme batho
 ba e kxōi e a re veša,
 Kxōi ya ve xa lōna, yōna
 xa e rate xo bitša batho
 lebaka la xo loba, ke xō na
 e tla bea molao. Komme kxōi
 ya ve molao ke xore kxoma
 e ngwē le e ngwē ye e
 tswalaxo e na le morela
 o mo swen, e swanetwe xo
 tlišwa kxōing ke lōna
 leswanyō la k di kxomo tšā
 kxōi ke mo Molōtō

ngwanaba a emexo a re Manamela
 moxolo wa-ka o a phoia, lyala
 re sethsaba si le ye rexolo by
 ke xore dikromo kamoka tsa
 sethsaba e tsa tsa xa-xo le
 re xo tletse tra mesela ye
 meswcu. Moloto a xana thaba
 ye ka-meala, xomme sethsaba
 sa ema naye, sa re Moloto
 o a re se sa. Xomme re Moloto
 a -lona xore sethsaba se
 ema naye, a xipa borolo
 lya sethsaba a th thora
 Boetse a ye a dula Moloti e
 le xo re ke kxoxa axa
 motse o moxolo xomme a
 bolaya batho ba baptisi Ba
 Makxalaka ba a tsa hweditsi
 moloti. Xomme majoledi a
 ipa ka thase xa xoxwe.
 Xomme Manamela ye a bexo
 a tsetse Boetse ka sethsaba

se senyane a kwa boka
 bo xosi bya bo xola bya
 Moloto xomme se tshaba sa
 xaxwê se fohola. Manamela
 ke xe a tshaba xo rêta
 Moloto ngwana'abo, e fela a mo
 rêta ka bohloko, a re "Ke
 Moloto ngwana-esa, Molotole le
 bangwê ba xabo xa a bo
 latole.

Sevêto

Manamela ke bohloko a tshaba
 a ya Moletri le setshaba sa
 xaxwê, e le xore a lwele
 le Matebele ba mo fenywa
 Boete. Xe a fihla Moletri
 xo Moloto ngwana'abo, a ipa ka
 tlase xa xwê, xomme Moloto
 a re xo Manamela "O ka
 dula mo naxeng ye", e fela
 xe o bolegile tso, o tle o
 lobê le tshaba, le Phuhu,
 kamoka tse o di some mo

mošate, tše dingwe tšona xe
o di bolailo o je."

Molotō xe a bona xo xe bokosi
bya xaxwē byo/xotšē a ithēta
a re :

Ke nna Moloto wa poro
ya thšwene, morō o morōlo
Moletšī. Moletšī wa Raputi
xa o hlakanywe, o hlakanya
ke pēfo fēlale thala
Marumō xa o hlakane.

Sešō o be a re Moletšī
xa o fenywe, ke xe a re
marumō xa o hlakane.

Xomme a bonthša xo xe Moletšī
ke nana e xōlo ye motho a
ha se ke xo a e sefela ha
letšiši a e fetsa, ke xe a
re Re o hlakanywa ke pēfo
le thala. Xomme a bonthša
xo xe mmušo wa xaxwē ke
o morōlo xe a re "Mmošo

moxolo Moletsi, xomme a
iponthisa xore ke 'yo moxolo
a re "Ke nna Moloto wa hoxo
ya thiwene."

Xomme yena a tiwala Kxabo
a Moloto. ~~Ma~~ Kxabo a tswala
Makxabopwane a Moletsi
Makxabopwane a tiwala Mosonyane
Ba-se-ja-kxomo tsa bakxabe
yo a sa ke xo a eja kxomo
tsa maswexaba ke ba lapa
le lengwêda pele.

hapa la bobedi Moloto a
tswala Kwekwe-re-Mokxopha,
khumwana a Moloto a mongata,
ngwana wa mongwê le mo
timê boxobe, le re mafsi a
kxomo le mo thiseleteng, kwa
xa xa-ba mabêlê xa ba
lesine. Mabêlê ba a jatola
dihlathisana; Kxarapantwa setepe
Ranko-Ntla-a-Makhula,

Serôtê

Sevêto

Mothupa di latswana - la
 Mosima; kxosi e thopa e
 sale ka bošixo. (End)
 Ke xe Kwêkwêrê a ethêta xe
 a busa, xomme yêna a tswala
 Mainamela wa tšaka tša
 mantšoi; Mainamela a
 busa setšhê sa Moletšhi
 xomme yêna a lwa ntwā
 tše ntšhi, yê ngwê o e lwele
 le mauba. O tša a lwa le
 Mapanô xe la fetêla Rhodesia
 la le ka thase xa Moselikeke
 xomme bona la be la
 tšelya ka tšima la Mpe yf
 mašona. Mainamela mathapong
 a bo xosi bya xaxwê q'be
 a sa ban bontšhe bohile
 bya xaxwê. Batha la re
 Mainamela xa a kxonê xo
 upa tšie, xomme a thoxa
 a upa tšie a kxona.

lat'aswê

Bapedu tša ha ja le ka
 me xivi le batlokwa ba nyama,
 ka xobane kxwadu kxosi
 ya batlokwa o bolaiile
 tala xwê kwêkwerele kua
 botlokwa mabuneng.
 Xomme xe batho ba se xa a
 kxonê xo upa tšei, a tla
 a upa a kxonê, ba be ba
 e xa xo se xa a bohale xo
 fenyâ dithšaba tše dingwê,
 xomme a tla a di fenyâ e le xo
 mauba le mapuno.
 Kxwadu a se ke bolaiile
 kwêkwerele xomme le jgwana
 wa xaxwê Mainamêla ke
 tla monolaga, ka xobane
 ba be ba tš hlôpa e kî
 Mainamêla xa a ja thanya.
 Xomme kxwadu ka xore
 a nyatša Mainamêla kxosi
 ya botlokwa, a tšwa ka

dira a ya a thopa dikxomo
 tša Masasane. Komme xe
 Kxwadu a bona xo re O
 thopile dikxomo tša
 Masasane, a re Moletši xo na
 re tla thopa ra fela.
 Xe kxosi Kxwadu a fihla
 Moletši a tilla thaba tša
 moletši bošubela e le xo re
 ke nyatšo ya xo re ba-moletši
 ke basadi. Ba eta ba
 thopa dikxomo tša moletši,
 xe ba khumana di fula
 di na le badisa. Badisa
 la re re ka se lese
 dikxomo di thopya, ba tš
 hlaba moxosi, xore be tšo
 ba motse ba phalale, ba
 hatisa dikxomo tša phatla-
 lata ba matlaba boblokwana,
 komme ntwa ya tlweana, e
 fela ba-moletši ba emela

Botlōkwa, komme nwa ya
 feta e befa ka thōko ya
 Botlōkwa, ke mo xo tšweletšie
 xo mol morafe wa Botlōkwa
 ya ba re xo tšie Mphothla, yēna
 a lwa ka matla a tšišaxō,
 a fela a letša naha ya phala,
 a re "Ho-ho" swera le thāba
 thaha tša lena, le le sa ba
 le tšela kxosi." Xe a re
 y "Ho-ho" o be a etiga
 ka matla komme ba
 moletšie ba be ba katolōxē
komme xo ba katolōxile
 o be a swara kxosi ka
letšoxā a re kxosi tšiša
 matla re thābēfē peletšie
komme ba Moletšie re ba
 m boela ba apretšie kxosi,
 Mphothla a lusi a letšie
 naha ho-ho, a ba bethe
 ba katolōxē, a swere kxosi

a re tšiša matha, xomme
 kxori e be e la pile ka kudu
 e phakelwa xo kitima fela
 e se xo xo lwa

Xomme Botlokwa xe ba bona
 maba ye ye Mphotta ba tlalixa
 borale le kxollilelo ye xaxwe, ke
 mo ba thomile xo xo mo reta, ba re:

Sesetō

{ Mphotta ka Baselaeto setebatela
 xo betsa, setsemame la marumo
 mphotta, kxori ye lebele
 Moletsi

Mphotta e be e le motho
 yo moso ka kudu wa xo
 kxwatta ka matha, wa seemo
 re se tele, Mo tšaping le a
 fetša ba moletsi ka phatla
 ya xaxwe ye a bexo a betha
 ka yona xe a se xo xo fetša
 xo letša naka

E fela tšira tša Botlokwa di
 be di na le borale ba bararo

~~a Klobê a ngwana a Mosima.
 Mo ntsweng yê e xolô Batlôkwa
 le xe batlwa e le baxale
 ba ile ba pûatêlwa.
 Baxale ba ba baxaro ba
 fêla ba leka xo pholôša
 kxosiša xo re Papiiri a
 xore kxosiša seatha ka
 xobane e sitwa xo hitima,
 Mphotha yêna a fêle a bolaya
 ba Molebi ka phatla a thuse
 kî Mampaphatla ka xore batho
 ba le ba phatlaladitswe kî
 dikxomo.
 Ba-Molebi ba lwa ka matla
 ba ba ka swara kxwadu kxosi
 ya Batlôkwa, yô a bofaiê xo
 kwekwerete, a ikxodisa a re
 le morwa wa kwekwerete e le
 Mmainamêlêka mmolaya.
 Komme leono Mmainamêla o
 swera yêna kxwadu mmolaya.~~

2

0

502^{1/2}

I. Sono. 15

K34/71

~~Komme~~ ke dize di swere Kxwadu
 tsa mo isa mosate. Komme ba
 mmotaya ka se hlora se se xoto,
 ba mo phela ka xanong ka
 diphata, ba mo nwea maphi a
 xo fisa. Ba botlohiwa ba
 kxhela ~~ka~~ le polla e fela
 ba mo ~~...~~ ba xana ba se
 xo Botlohiwa le bolai le
 kwekwevera le xana se Bolaja
 Kxwadu. Ke se ba mmotaya.
 Ba Mletsi ba thoma xo botla
 ba se "Kxwadu se a tla bolawa
 matlabyang a tswa bodi beng, a
 nthoa hlora ka xare xa noko."
 Komme ba itheta ba se "Re
 mmoxo o moroto Moletsi, o kxona
 ke phepe fela le tlatla se e
 le marumo xa a o tlatane."
 Ke mo leina la Mmainameta
 le thum tumilexo mathikong
 kamika. Ke se xo tla tla

mokxowa mosale wa Moletsi
 ka dikolois tse tharo. Komme
 xe ba bona makxowa e le
 la mathomo ba bona
 mokxowa, ba se ke ba Matana
 wa pitsi pitsi, ka robane
 ba Motana e le e le batho
 ba ba hwiibidu. Komme
 xo se xo sa le lesoxana le
 -lengwe ba se ke Kadisa, yena
 o se a treba mokxowa, e
 lele a treba le sekxowa
 e le xo seburu. Kadisa ke
 morwa wa sekxobo-kxobo.
 Komme yena a se xo batho ba
 Moletsi. Nnegeng morwede wa
 lena ba Mmainamela, ke le
 rapeleng se makxowa robane
 ba tla le belaya. Bona ba
 xana. Kadisa ha se treba
 sekxowa a se xo makxowa,
 Ba Moletsi ba nata xo lwa

le lena, - Sepelang le itukise.³³
 Mokxowa a tloxa, ebile makxowa
 a Mokhotledi Mabasa wa xo twa
 le Maleboho. Xomme mokxowa
 mchla ba boga ba tla ba te
 rapile basotho le xo mauba;
 Xomme ba tla ba twa le
 Mmatetse, Mmainamela,
 Eupaya mo ntsweng ye mokxowa
 a botaya kxosi Mmainamela,
 ba thopa di xomo le batho
 mo motseeng.

Xomme Mokxoba wa xo tswalwa
 ke Mmainamela, a sala a
 kxoboketsa batho xo re e be
 mibe xape wa Moletri.

Xomme a leka ka maatla a
 ba a dira motse o moxole.
 Ke xe batho ba Moletri ba
 thoma xo mo veta ba re:

Mokxoba! kxoboketsa batho
 xa ba boye. Batho beno ba

boye ka direpudi, le boye ka
 ditso tsa Bomosebudi.
 Mokwaba thupa o robile
 ntleny, Sampoko e robile
 ngwaxa-ola. Banna le basadi
 xa ba sa betwa. Sampoko le
 tye lephaka-phaka, le bethe
 yo mozimana wa Mokwaba - ke
 yena a tla xo senya la mono-
 Raphuti e tswile madiba a
 kwena. O tswetse kuuwa
 Mosebetane mo morexo xa ntle
 tsa Mokopane. Kote e tswa
 bodibeng abya xo siisa, tye
 bo tala-tala, tye bo sekere
 bo tla tsenthsa mutho
 lena. Na o tika lesto Mallala
 a Siko? O tla tla kxatla
 ke tse ka le, ngwana wa
 kwena a nse a thaxetse.
 Ke tse ke se desedi se x
 xedimo Mokwaba, ditso ba

tshle di se bona xodimo.
 Kxosi! ~~ke~~ ke ya ka Ramapulana.
 Mohla ke ya dira ke a va
 dinao, xo sala xo kêtlake tla
 ba latêdi. Borasadinaka a
 Ramotanki. lexodimo va nkabe
 le na le motse, nkabe re axela
 lethlwanana motse. Yêna a
 lethla motsoa le Mmina-
 Pitri Dikxale, xo re leina
 la Koba a le tahlê. ~~Hot~~
~~Hot~~ Maxosi kamika
 mellwana kwithi, e bang a
 kuwa ketsatsi le tswa xo.
 Kxabe xo th-tuka ya Mmainamêta
~~Hot~~ Maxosi a-tswetswe Mabung
 mabung, kxosi e-tswetswe le
 ngwedi le naledi. heratadi
 ôkoma ôkoma maru Motete
 le kuwa ponet monong ba
 bona - lera thadi.
 Mokxoba wa xo tswalwa xe a

K34/71

kxobokeditae batho, a-busa
 ka mokxwa wa xo loko.
 Komme yena a le a na le
 monna-abo yo ba mmits'a xo
 Tibu, ~~Metse~~, xomme Mokxoba ka xa
 a bone mokxowa a bolaitle
 'ntataxwe Amainamela, a se
 hlwê a sala xo ema pele xa
 bona, xomme a fela a roma Tibu
~~Metse~~ xo se a ye a bolaitle le
 mokxowa, ke no mokxowa a
 tsebilero ^{Tibu} ~~Metse~~, a hloma
 nke ke kxosi.
 Komme le bekeng leuwe la puso
 ya Mokxoba, ke se Matlala
 a sa kwame nage. Komme
 Matlala a roma la dya xo thapa
 dikxomo tsa Mokxoba tse di
 be xo di le merikeng kuwa
 Kapeng la Mosodi.
 Komme dya tsa lwa nwa fao
 xomme ba Moletsi ba fenywa

K34/71

ba Mathala ba thopa dikxomo
 ba ya xae, xomme le masoxana
 a Mokroba a ya a mo tsebisa.
 Mokroba ka xo tlala pelo a re
 le hona ke thopetswe ke masati
 dikxomo. (c'be a e ra Mathala).
 Xomme Mokroba a nthoa dikxomo
 tse dingwe, a di isa moraking
 xa Mathala. Mosoxana a di axela
 moraka motse xausi le xa-Mathala.
 E xore kxosi e rite, ^{ke} yang le
 di axela xa-Mathala, re bone
 xe ba tseba ntwa, xe ba le
 boxale ba thadi thopa xomme
 ba tha hlakana le xena
 "Bahlaloxo" xomme banna ba
 Mathala ba swèxa xo di tsele
 xomme ka mara xa-lebaka
 dikxomo tsa xomela xae.
 Xomme kxosi ya hwa, e
 -belexile ngwana, e fele a sa
 ntse a le lesoxana, yo leina

la xaxwé e - le xo Se si xo.
 Komme mo - le hung la ntataxwé,
 Tibu ~~Metse~~ a re ke swanetse xo
 swarêla Serixo boxosi ka xobane
 e sa le yo monyane, le rona e ka
 se buse-ke sa phela
 Komme - banna/ ba bangwé ba
 xana taba ye. Komme se thō'aba
 sa nipe'xa diripa tse pedi.
 (sa Serixo le sa ^{Tibu} ~~Metse~~).
 Komme taba ye ya - bitetšwa
 mokxowa xo ye a hlōla. Eupya
 bōna ba fihla ba re; se tseba
 Tibu ~~Metse~~ ke yēna yo re hlwaxo re
 sōma nage. Komme bōna ba
 fela ba bonthā mokxowa xore
 Tibu ~~Metse~~ o be a soma ke Mitho ba
 Komme mokxowa xa a bōna xore
 ka hlōtō yeō e a pala, ba
 re xo ~~Metse~~ ^{Tibu} ba re o swanetse
 xo tla Polokwane (Polokwane ke
 xe e sa tšō axwa). le batho

ba xaxo kamoka" Komme ba
 tselisa le sesixo xore a le
 le batho ba xaxwe kamoka
 Polokwane.

Komme xe letšatsi le fihla
 dikxoxi tse tsa ya le batho
 ba tšona Komme xe ba fihla,
 mokxoxo a re ~~Matsi~~ ^{Tibu} emela
 ka thoko le batho ba xaxo.
 Ke mo a emetse le batho
 ba xaxwe. Komme ba busa
 ba re sesixo emela ka
 thoko le batho ba xaxo,
 xomme le yena a emela
 Komme ba hwetse sethsaba
 se sentsoi se le xaxo
 sesixo. Komme ke xe ba
 xomisa ~~Matsi~~ ^{Tibu} le sesixo
 ba re sethsaba se ahlōtse
 xore sesixo ke kxoxi yena
 a thoma xo busa sethsaba sa
 motsoi xo fihla la lehung.
 A belxa mowa wa xo mo latela

boxorising, ba se ke kxabo le byale o
bo sa busa sethsaba sa Mole tsi. 24

~~teho no o a sa se busa~~ R34/71

Jibu ~~Mole~~ ka xo lwela boxer a
- thoxa le batho ba xaxwe
ba mo tla ba axa kxanfisi
le mabe wa wo ba o bitswa xo
Mikotshong - leho no, xomme a
dula xona ba xo bitra
ka - Rati bu' Komme yena fu so
ya xaxwe ya se - bona le. ke se
a thoxa a ya xo reka naxa le
batho ba - bingwe kuwa
Kxodiopone xomme byale o huile
xo busa ngwana wa xaxwe Monyaisi
o busa fela sethsaba nyana se
ntatakwé a huile xo a se hile
naso naxa ya ~~Mina kxoda~~
Kxodiopone.

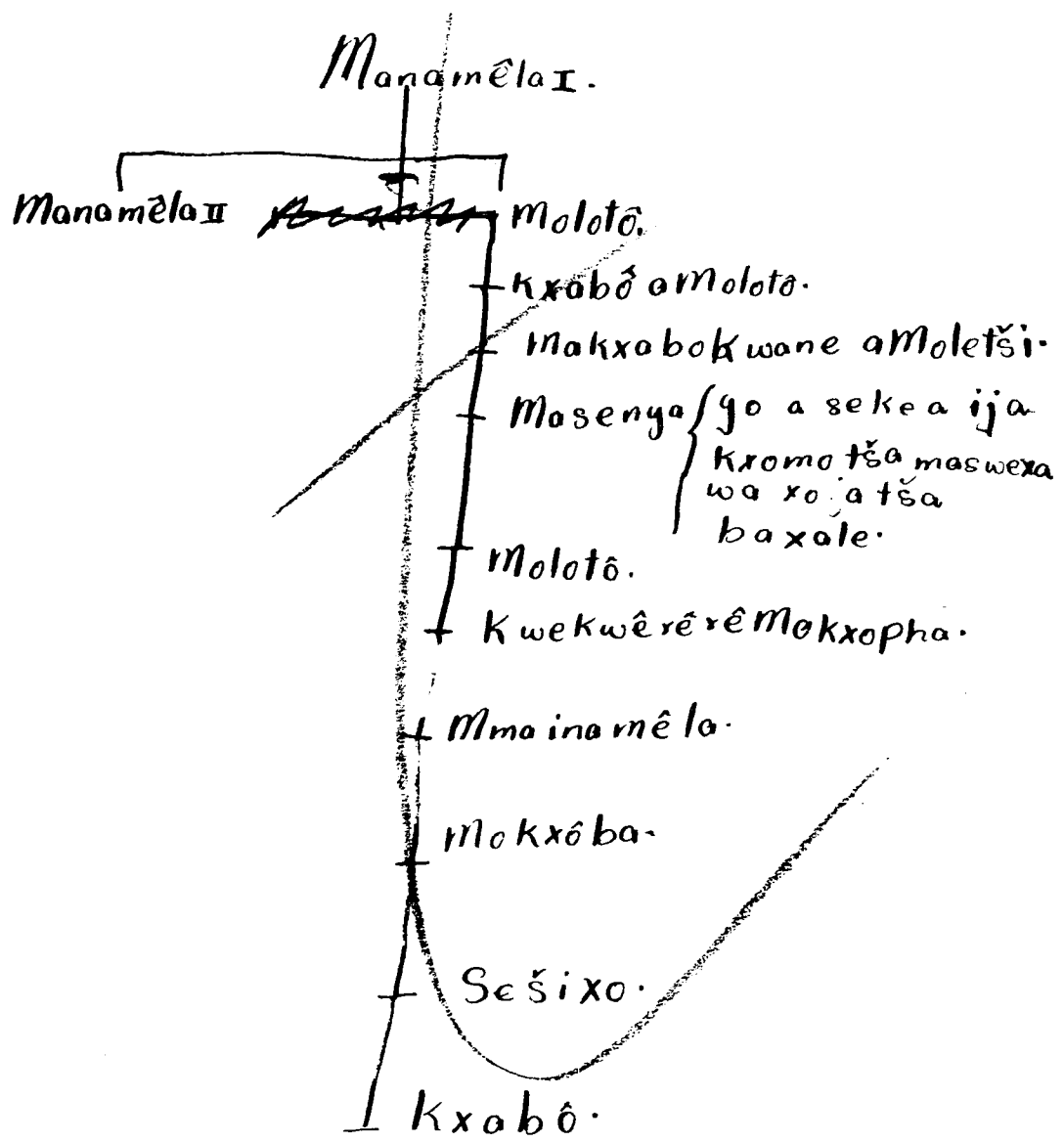
502

502

* 25

502 K34/71

Lenane la dikxotō le
dikxosi tša Moleši.

End. S502.